

ΤΟ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ.¹

Ἀπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Σλήμαν, οἱ ἀρχαιολόγοι, οἵτινες ἀνεσκάλευσαν τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἰμου, οὐδαμοῦ εὑχον τοσοῦτου ἀφθόνην ἀμνητοῦ, ὅσον ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Μαύρων Ὀρέων. Αὐτόθι ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἴχνη τῆς ῥωμαϊκῆς πόλεως Διοκλείας ἢ Πρεβαλῆς (τῆς Δουκλίας τῶν Σέρβων), τῆς ἀρχαίας κατοικίας τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ. Ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως ταύτης καίτται ἐν τῇ μαυροβουνιωτικῇ ἐπαρχίᾳ Πιπέρι, πλησίον τῶν λιμένων Δανιλοβγκράδ καὶ Σπούζ, ἐν γωνίᾳ, σχηματιζομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μοράτσα, Ζέτα καὶ Βελή-Ποτόκ, περιβαλλομένων ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων Τριμπάτς καὶ Κούλα-Ραδόβα.

Ὁ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἔδαφους τῆς τοποθεσίας ταύτης ἀρχόμενος τῷ 1890 εἶναι ὁ ῥώσος ἀρχαιολόγος Ροβίνσκις, αἱ δὲ ἐργασίαι αὐτοῦ διήγειραν τὴν ζωηροτέραν περιέργειαν παρὰ τῇ ἐπιστημονικῇ κόσμῳ. Ὁ κ. Ροβίνσκις εὕρίσκειται ἐν Μαυροβουνίῳ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ποιούμενος μελέτας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς μικρᾶς ταύτης χώρας. Ἐδημοσίευσεν δὲ ἔργον ῥωσιστὶ (Ρασκόπκα Δρέβνεί Διόκλει) περὶ τῶν πρώτων ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, δύο δὲ σοφοί, (ὁ κ. Σομπούιτς καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ὁαρίων Ριβαράτς) ἔσπευσαν νὰ ἐπιστήσωσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου.

Κατὰ τὴν 400 ἐπετηρίδα τῆς ἰδρύσεως τοῦ πρώτου σερβικοῦ τυπογραφείου (τοῦ ἐν Ὁδῷ), ὃ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὁξωνίας ἐκπροσωπῶν κ. Χάρδν ἐπεσκέψατο τὸν τόπον, ἐν ᾧ τελοῦνται αἱ ἀνασκαφαί, τῇ προτάσει δ' αὐτοῦ ἡ ἀγγλικὴ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ἐπεμψεν ἐκεῖ δύο σοφοὺς μετὰ τῆς ἀποστολῆς νὰ μετάρχωσι τῶν ἐργασιῶν τοῦ κ. Ροβίνσκι. Ὁ ῥώσος σοφὸς ἀπεκάλυψεν ἤδη τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἰχνῶν τῆς πόλεως Διοκλείας. Ἀνεῦρε δηλ. ἐν αὐτοῖς βασιλικὸν ναόν, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευε διὰ τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις, τὸ διοικητήριον, τὴν βιβλιοθήκην, τὰς σχολὰς καὶ τὰ μουσεῖα. Ἦτο δὲ τοῦτο τετράπλευρον οἰκοδόμημα, περικλειὸν ὠραῖον ἄλσος. Ἐγγὺς αὐτοῦ εὕρίσκετο ἀνάκτορον, πολλοὶ στρατῶνες καὶ κατὰστημα λουτρῶν, οὕτινος τὰ εἰρήπια ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Ροβίνσκις. Κάτωθεν τῆς κυρίας πύλης εὕρίσκονται αἱ κατακόμβαι, ἐν αἷς ὁ κ. Ροβίνσκις ἀνεῦρε μέγαν ἀριθμὸν τεφροφόρων κελπῶν. Ἐκ τῶν εἰρηπίων τούτων δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ κατοικία αὕτη τοῦ

Διοκλητιανοῦ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ παχέων τειχῶν μετ' ἐπάλξεων πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τειχός, ὕψους 5—6 μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων, διχσώζεται εἰσέτι· ἐστέφετο δὲ ὑπὸ ἀναρίθμων πύργων· ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ζέτα καθορῶνται εἰσέτι τὰ λείψανα λιθίνης γεφύρας. Ἡ περιοχὴ τοῦ φρουρίου ἠδύνατο νὰ περιλαμβάνῃ 180—200 ἰδρύματα κατ' ἀνώτατον ὅρον· τὸ ἐμπορικὸν διαμέρισμα (τούτέστιν ἡ ἀγορὰ) εὕρίσκετο πλησίον τοῦ χωρίου Ζλάτινα. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἡ Ζλάτινα ἀπέβη μία τῶν ἐστίων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλοτε εἶχεν ἀποβῆ ἔδρα ἐπισκοπῆς, ἡ σπουδαιότερα τῶν 12 ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν, ἃς ἱδρυεν ὁ ἅγιος Σάβας.

Οἱ δύο ἀγγλοὶ ἀρχαιολόγοι ἐποίησαντο ἐν τῷ μέρει τούτῳ σπουδαίας ἀνακαλύψεις, τούτέστιν ἀπεκάλυψαν μίαν μεγάλην καὶ μίαν μικράν ὀρθόδοξον σερβικὴν ἐκκλησίαν, ἐκτισμένας κατὰ τὸν βυζαντινὸν ρυθμόν. Ὁ εἰς τῶν δύο τούτων ναῶν θὰ ἦτο ἐξάπαντος κολοσσικὸν μνημεῖον. Εἰσέτι καθορᾶται αὐτόθι ἡ στοὰ (corridor), ἣτις ἦτο ἐπιπεφυλαγμένη τοῖς νεοφύτοις (παραπλήσιος στοὰ ἀπαντᾷ εἰσέτι ἐν ναῷ τῆς Νύσσης), διότι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἐπεφυλάσσετο τοῖς βαπτισθεῖσιν ἤδη Χριστιανοῖς. Τὸ οἰκοδόμημα ἐκέκτητο λαμπρὸν περιστύλιον (colonnade) τὰ δὲ πολύχρωμα μωσαϊκὰ τοῦ δαπέδου διασώζονται εἰσέτι κἀλλιστα.

Τὸ ἐν λόγῳ μνημεῖον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος. Ὁ μικρὸς ναὸς ἰδρύθη τὸν Ζ' αἰῶνα πρὸς δικαίωσιν τῆς νίκης, ἣν οἱ Σέρβοι κατήγαγον κατὰ τῶν Ἀβάρων καὶ ἣτις ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν τελευταίων τούτων ἐν τῷ Αἰμῳ. Ἡ πόλις τοῦ Διοκλητιανοῦ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ βουλγάρου ἡγεμόνος Σαμουήλ, ἀσπύνδου ἐχθροῦ τῶν τε Σέρβων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν· δὲν ἐπετεύχθη ὅμως ἡ ἀνίδρυσις αὐτῆς· τότε ὁ ἐπίσκοπος Ζλατίνας μετέθετο τὴν ἔδραν αὐτοῦ εἰς Ἀντίβαρι. Αἱ πλίνθοι τῶν εἰρηπίων φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν Δόκλα (Docla). Ἡ σερβικὴ βασιλικὴ ἀκαδημία θὰ πέμψῃ ἐπίσης δύο σοφοὺς (ἔσσονται δ' οὗτοι πιθανῶς οἱ κκ. Βάλτροβιτς καὶ Μιλουίνοβιτς), μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ μετάρχωσι τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, αἵτινες ὑπόσχονται ἀποτελέσματα μεγάλης ἱστορικῆς σπουδαιότητος.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

Γ. Κ. Λαζαρίδης.

1) Ὁ κ. Ἰβάν Ἰβάνιτς ἐδημοσίευσεν ἄρτι ἐν εὐρώπ. «Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεωρήσει» τὰς κατωτέρω λεπτομερεῖας περὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἐν Μαυροβουνίῳ, ἐνδιαφέρουσας ἀποτελούσας συμβολὴν εἰς τὴν διεκρίνισιν τῆς τοποθεσίας τῆς ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἰδρυθείσης πόλεως «Διοκλείας».